

IN MEMORIAM

СТАНОЈЕ СТАНОЈЕВИЋ

(12 августа 1874 — 30 јула 1937)

Изненадна смрт прекинула је на послу увек свежу и стално успешну научну активност професора народне историје на београдском Универзитету Станоја Станојевића, у пуном напону његова стваралачког рада баш кад се спремао да штампа своју велику Историју српског народа у којој су требали да буду сабрали резултати његова четрдесетогодишњег рада на српској историји.

Станојевић се врло млад почео да бави науком у намери да се сав посвети проучавању прошлости свога народа.

Рођен је у Новом Саду 12 августа 1874 г., где је завршио основну и средњу школу. Још у гимназији показао је, под утицајем лектире Илариона Руварца, живо интересовање за питања из српске историје и постао сарадник локалних часописа.

По завршеној матури отишао је у Беч, где је слушао Константина Јиречека, у тај мах најбољег познаваоца читаве балканске историје. Ту је Станојевић отпочео озбиљно да ради и већ првих семестара почео да објављује резултате свога проучавања. Поред запажених оцена Новаковићевих студија „Срби и Турци XIV и XV века“ и „Стара српска војска“, Станојевић је као студент објавио и неколико краћих радова: „Кад је умро краљ Радослав“, „О склопу Немањине биографије од Стефана Првовенчаног“, „Извори Немањиних биографија“, „Белешке о склопу Данилова родослова“, „Хронологија српских архиепископа по Данилову родослову“. Као завршни рад његових студија на бечком универзитету изишла је његова докторска дисертација „Die Biographie Stephan Lazarevič's, von Konstantin dem Philosophen als Geschichtsquelle“.

После завршених студија, Станојевић је провео извесно време у Петрограду, где се нарочито занима радовима руских научника на византологији, а онда је отишао у Цариград, где је упознао научнике окупљене око Руског археолошког института, у коме су радили добри познаваоци византиске историје. Ту се Станојевићу пробудио интерес за проблеме византиске историје, управо жеља да обради српско-византиске односе, знајући да је српска историја тесно уткана у византиску. Из Цариграда Станојевић је отишао у Минхен, где је радио код познатог византолога Крумбахера. Одушевљен захвалним проблемом српско-византиских односа, Станојевић је намеравао да у великом делу под насловом „Византија и Срби“ у десет свезака обради читаву историју српско-византиских односа до пада Цариграда. Од такве замисли остварен је само почетак. Изишле су свега две свеске у којима је обрађена колонизација Балканског Полуострва.

Својим радом Станојевић је био брзо запажен у научном свету. С њим је почела да пристиже нова генерација критичних историчара.

Он је 1903 изабран за редовног професора Велике Школе, а доцније, кад је Велика Школа претворена у Универзитет, био је 1905 изабран за ванредног, а 1919 за редовног професора Универзитета.

Станојевић се, са врло малим изузетком, целог свог века бавио средњовековном српском историјом. Он је написао велики број радова и из политичке и из културне историје као и врло велики број оцена, критика и политичких чланака. Да поменемо само главније његове радове: „*Piero Spano*“, „Борба о наследство Баошино“, „Борба за самосталност католичке цркве у Немањинској држави“, „Студије о српској дипломатици“, „Лична имена и народност у Србији средњег века“, „Извештаји са бојишта“, „Белешке о неким старим иконама“, „Архиепископ Арсеније“, „Српски архиепископи од Саве II до Данила II“, „Св. Сава и независност српске цркве“, „О нападу угарског краља Андрије на Србију због прогласа краљевства“, „Кад је убијен цар Мурат“ и др. Дао је велику монографију о Св. Сави, писану популарно, и такође биографије српских владара, ухваћене на широј основи у популарној форми.

Сем монографија и многих радова објављиваних у разним часописима, Станојевић је још 1908 г. дао „Историју српског народа“. Њено треће издање изишло је 1926 г. Пред крај живота спремао се да обради на широкој основи целокупну српску историју у неколико томова. Од те историје издала је после његове смрти Академија само први део, који је обухватио историју извора.

За време рата Станојевић је био у иностранству, држао предавања на страним универзитетима и писао чланке, у којима је упозоравао странце с појединим проблемима наше земље.

Станојевић је имао нарочитог смисла за организацију научног рада. Његова је замисао да се изда „Народна енциклопедија“. Он је покренуо и велику едицију „Српски народ у XIX веку“. Организовао је Историско Друштво у Новом Саду и постао директор његова *Гласника*. Тако исто је организовао и Југословенско историско друштво, покренуо и био директор *Југословенског истор. часописа*. Он је био и један од чланова оснивача Филозофског факултета у Скопљу.

Својим радом на народној историји, на организовању научног рада и на јавним националним пословима Ст. Станојевић је нашу науку и наш народ много задужио и оставио себи трајан спомен.

За таквим човеком и научником жали и Скопско научно друштво, чији је члан био, као и Гласник Ск. н. д., чији је сарадник био.

ВЛАДИМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ

1869 — † 1938

22 Јуна 1938 године угасио се је један пламен, који је зрачио пуних 45 година, на пољу наше националне музике.

Један од најизразитијих и највећих скупљача народних мелодија, као и солидан творац оригиналних дела на основи народне музике, Ђорђевић се родио 19 новембра 1869 године у селу Брестовцу, код Брестовачке Бање. Основну школу и четири разреда гимназије свршио је у Алексинцу. V и VI разред гимназије и Учитељску школу завршио је у Нишу и био постављен за учитеља. Први су му радови били из села Кулине. 1894 год. напушта учитељску службу и одлази у Беч, где проведе три године; У Бечу је био ђак професора Роберта Фукса

где заврши Науку о хармонији и контрапункт, па се врата у Београд и 1897 год. буде постављен за наставника музике Ваљевске гимназије. Служио је у Јагодинској Учитељској школи и у III београдској гимназији у којој је остао све до пензионисања.

1903 издао је: „Небо моје“, „Дилбер Ана“ и „Ко ће као љубав“ три врло успеле оригиналне песме у народном духу за соло и клавир. Радећи у школи, морао је да за своје ђаке спреми и једну литургију за мушки хор, коју са њима и пева, са врло лепим успехом.

Његови радови, како народне мелодије, које је тачно бележио и познавао, тако исто и оригинали, одликују се лакоћом хармонизације, лепим и лаким вођењем гласова тако, да су врло приступачни певачима, а на слушаоца остављају врло добар утисак.

Ђорђевић је највећи скупљач нашег народног музичког блага, који је све бележио онако, како ни до њега, ни после њега није успео нико да бележи као он.

Поред мелографског и композиторског рада, Ђорђевић је много радио и на педагошком пољу. Прво што је учинио на овом пољу било је издавање Збирке одабраних песама у један, два, три и четири гласа, за школску омладину, (Јагодина 1909), а што је у ствари било треће издање његове Збирке дечијих песама, само два пут проширено. Ова збирка доживела је више издања, док није дошло до најновије његове Певанке, а то је једна најбоља и незаменљива збирка за школску омладину. Исто тако је припремио и школу за виолину, опет за школску омладину, која такође баш уз ову збирку песама необично добро служи за рад по Учитељским школама. Затим „Општа теорија музике“, „Кратко упутство за предавање нашег певања у основној школи“; Један пројекат наставног програма из Нотног певања у нижој и вишој основној школи итд. а сем тога дао је и један врло леп киз портрета наших музичара (15 музичара) у Музичком гласнику 1922. год.

Једно, за њега од најважнијих питања, било је постављање предавања певања у основној школи на једну здраву основу, не овако како се то ради све до данашњих дана тј. да се песма мора учити напамет бескрајним понављањем, већ да ђаци још у основној школи почињу учити певање по нотним знацима исто онако, као што уче знаке — слова који им показују да умеју читати. Он вели, да је само настава певања у основним школама остала сироче, о којој нико не води рачуна, само је певање остало у погледу начина рада, на оном истом ступњу, на коме је било и пре сто година. Да је о овоме највише мислио може се јасно видети из једног његовог писма, које је писао на двадесет дана пред смрт, а у коме вели: „.... Али ако умрем ја бих отишао на онај свет потпуно незадовољан, јер ја нисам могао, поред целокупног мог труда, да спроведем нотно певање у основној школи и то баш онако како сам га ја замишљао и штампао у мом „Кратком упутству за предавање нотног певања у основној школи...“ Што сам имао на души да кажем ја казах а сад Бог Вам а душа Вам!“ Мислим, да ипак није отишао сасвим незадовољан, јер ће се наћи људи, који ће спровести његове идеје, које су несумњиво преко потребне да се прихвате, а он је још пре своје смрти о томе био и обавештен.

Ђорђевић је радио врло много и веома савесно, па као што рекох напред, он је доста тих својих ствари и штампао: Школа за виолину св. I доживела 8 издања; Литургија за мушки хор, 2 издања; Чежња, мазур за гласовир; Драге успомене, валцер за гласовир; три српска кола, за гласовир; Небо моје, Дилбер Ано и Ко ће као љубав, соло уз пратњу гласовира; Свађа комшиница scherzo за две флауте; Српске народне

мелодије, за мешовити и мушки хор, осам свезака у свакој по 30 мелодија; Мешовити и мушки хорови св. II; Тридесет српских игара за виолину; Литургија за мешовити хор, као и за два дечја гласа; Виолински албум 2 издање; Збирка одабраних песама, пет издања; Deux marches serbes, pour piano; Trente danses serbes, pour piano, два издања; Trente-cinq chansons populaires serbes, pour piano avec chant ad libitum; Композиције за певање уз пратњу гласовира; Општа теорија музике; Народна певанка; Кратко упуство за предавање нотног певања у основној школи; Српске народне мелодије (Јужна Србија) издање Скопског научног друштва; Певанка; Тридесет пет српских народних песама за гласовир; Српске народне мелодије (предратна Србија); Хорови у два и три гласа; Српске игре за виолину; Народне игре за гудачки оркестар; Дуети за две виолине. Сем ових издатих ствари, остао је иза њега у рукопису још један велики број радова, које је његов уважени брат Г. Д-р Тихомир Ђорђевић, професор Универзитета, поклонио Музичкој академији у Београду, да све то послужи покољењима за њихов рад у будућности.

Да би му одали признање за његов рад на музичком пољу, у Нишу је организовано Певачко друштво које носи његово име, а уз које је пок Ђорђевић образовао и музеј народних музичких инструмената исто онако као што је то учинио и у Београду при Музичкој школи „Станковић“, све то о свом сопственом трошку.

Човек који је цео свој век посветио само часном и поштену раду, није за живота добио своје признање како га је заслужио, па нека га ови редови поставе на своје место, на које има потпуно право уз оне наше музичке трудбенике, који су пре њега па и са њим изграђивали нашу народну музику, уз Станковића, Јенка, Топаловића, Маринковића и Мокрањца.

Стев. Мил. Шијачки

САВА М. МИЛОСАВЉЕВИЋ

(1876 — 27 октобра 1938)

27 октобра 1938 год. преминуо је у Скопљу изразити претставник предратне учитељске генерације, заслужни школски и културно просветни радник Сава М. Милосављевић.

Рођен у Књажевцу 1876 год. Сава М. Милосављевић је основну школу и нижу гимназију свршио у свом родном месту а учитељску школу у Нишу и Алексинцу.

Прво место службовања било му је у Хомољском срезу; тамо је провео пуних седам година посматрајући примитиван живот хомољског сељака који је описао у расправи „Народни обичаји у срезу Хомољском“. Ово дело издала је и наградила Академија наука. Ускоро је у издању Академије изашла и друга књига „Јела и пића у Хомољу“. Поред ових крупнијих радова излазили су у то доба у разним часописима посебни дописи и чланци из етнографије.

Из Хомоља Сава Милосављевић премештен је у Поморавље, а затим у Посавину да одмах после рата 1912 год. похита у Јужну Србију у чијем је ослобођењу и сам учествовао. Ту је уложио сву своју љубав и труд да као народни учитељ, као обласни и први бански школски надзорник допринесе просвећивању ових крајева. Прво у Тетову а после 1919 год. у Скопљу остаје Сава Милосављевић на послу све до своје смрти.

Својим радом пок. Сава Милосављевић везан је и за Скопско на-

учно друштво. Заједно с његовим првим оснивачима он од почетка учествује у раду друштва као активни сарадник и дописни члан. 1927 год. у „Гласнику“ Скопског научног друштва излази његова расправа „Бачијање на Шар-планини“.

Сем свога кориснога рада у области националне етнографије Сава Милосављевић бавио се дејом књижевношћу као писац приповедака и уредник листа „Завичај“ у Скопљу; затим је уређивао лист „Просветни радник“ и био један од оснивача и члан редакције књижевног часописа „Јужни преглед“.

Из области педагогије објавио је низ чланака под насловом „Из наших писама“ који су доцније штампани у засебној књизи.

Врло честит и карактеран човек, вредан просветни радник Сава М. Милосављевић био је и добар Србин и војник. Учествовао је у свима ратовима од 1912 до 1918 год. и као резервни потпуковник био је неко време председник Удружења резервних официра у Скопљу.

Покојник је неуморно радио док болест није сломила његову заиста ретку енергију. За собом је оставио неколико рукописа уз аманет својим најближима да то објаве после његове смрти.

П. М.

